

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

MVM
PIKOLÓPROGRAM

ÁDÁM JENŐ
Magyar
karacsony

Kocsár Miklós *Ó gyönyörű szép, titokzatos éj*
című gyűjteményének felhasználásával

ÁDÁM JENŐ
Magyar
karácsony

Kocsár Miklós *Ó gyönyörű szép, titokzatos éj* című gyűjteményének felhasználásával

Dalmű két képben, magyar nyelven

Zeneszerző **ÁDÁM JENŐ, KOCSÁR MIKLÓS**

A szövegkönyvet átdolgozta **SZOKOLAI BRIGITTA**

A zenét átdolgozta **ANDORKA MÁRTON**

Jelmeztervező **JUHÁSZ KATALIN**

Animációtervező **CZEGLÉDI ZSOMBOR**

Zenei asszisztens **BREINICH BEÁTA, KÁLVIN BALÁZS**

A rendező munkatársa **MÁNYIK ALBERT**

Beszédtechnika-tanár **SZABÓ HELLA**

Rendező, díszlettervező **TORONYKÖY ATTILA**

Bemutató: 2024. december 5., Operaház

Nagyapó **KISS ANDRÁS**

A gazda **KÓSA LŐRINC**

A gazda felesége **FÜRJES ANNA CSENGE**

Ádám Jenő (felvételtől): **SZVÉTEK LÁSZLÓ**

Zsófi **SZABÓ VERONIKA**

Julis **FORRAI ANNA ZSÓFIA**

Vencel **KRISTON ANDOR**

Sára **JOBBÁGY LORINA**

Regös **HADNAGY DEIM ANDRÁS**

Kispásztor **TANKA DÁNIEL**

Csillag **GÁLBORY KÍRA ZSUZSANNA**

Öreg juhászlegény **TAKÁCS FÜLÖP**

Regös legény **TAKÁCS BOTOND**

Részezes pásztor és tréfás regölő **SEBESTYÉN SZILÁRD**

Mária **BALOGH ÁGNES**

Angyalok **BEDE ZSÓFIA DÓRA, CSÁNYI PANNA, KOVÁCS BORÓKA EMESE, TANKA NATÁLIA,**

TURI BRIGITTA, TURI JOHANNA

Banda **BEDE RICHÁRD MÁRK, CZEPEK HANNA, DÁVIDA MÁRTON, JOBBÁGY ELMIRA,**

OSZTOVITS MÁRTON, TOMPA BOTOND

Közreműködik a Magyar Állami Operaház Zenekara és Gyermekkkara

A Gyermekkar vezetője, karmester **HAJZER NIKOLETT**

Szabó Anna Zsófia, Kiss András, Szabó Veronika, Deim András, Kósa Lőrinc, Fűrjes Anna Csenge,
Kriston Andor, Jobbágy Lorina és az OPERA Gyermekkara / OPERA Children's Chorus

Az OPERA új produkciójáról

Mi az a radina? És mi az a lőnye? Kik is azok a kántálók és regölők? Minden kiderül abból a magyar népdalokat, szokásokat tartalmazó csemegéből, mellyel a 2024-es karácsonyi időszakban az OPERA szolgál. Ádám Jenő *Magyar karácsony* című, 1931-es, Kodály Székely fonójára emlékeztető alkotása hangzik el kiegészülve Kocsár Miklós *Ő gyönyörű szép, titokzatos éj* című karácsonyi énekeivel egybe-fűzve. Gyerekektől gyerekeknek, felnőtteknek.

„A mi előadásunk nemcsak a zenét és zeneszerzőket, hanem a cselekményt tekintve is két síkon zajlik. Megjelenik benne a mai kor, és megidézünk Ádám Jenőt s korát, vagyis az 1931-es erdélyi kis falunak egy karácsony estjét, ahol a család vacsorára készül, várják a betlehemeseket, kántálókat, regölőket. Csupa néprajzi szempontból is jelentős, szinte dokumentumjáték-opera kerekedik így, amelyből sok érdekességet meg lehet tudni, olyan szokásokról, tárgyokról, amiket ma nem is ismerünk.

Szerettük volna, ha a cselekmény szempontjából is izgalmasabb lenne az önmagában inkább csupán életképeket tartalmazó mű a gyerekek számára. Így Szokolai Brigitta dramaturg írt hozzá egy keret-játékot, mely során egy banda belopózik az Operaházba, és annak varázslatos világával ismerkednek meg, ahol ha kinyílik egy véletlenül talált láda, felcsendül a muzsika... És még arra is fény derül, hogy ki is valójában az 1931-ben született ikerpár...

Számomra fontos volt, hogy valódi, intim, karácsonyi hangulatú előadást készítsünk a gyerekeknek – mégpedig gyerekekkel. A három felnőtt szereplőn kívül (Nagypapa, Gazda, Gazdasszony), az összes szerepet gyermekkori tagok játsszák, és igazán nagy élmény a velük való közös munka, az odaadásuk, koncentrátságuk, érdeklődésük” – meséli **Toronykő Attila** rendező.

NAGYAPÓ: Mostan kinyílt egy gyönyörű virág,
Akit régen várt az egész világ.
Betlehemből kibimbózott zöld ág,
Királyi nemből méltóság.
De nem talált szállást a városba,
Maradása volt egy istállóban.
Ottan fekszik egy hideg jászolban.
Betakarva pólyácskába.
Kis Jézusom, aki fekszel jászolba,
Értünk jöttél mennyből e világra.
Üdvözöllek én istenem, téged,
Áldd meg én gyenge szívemet.

Részlet az előadásból

Forrai Anna Zsófia, Bede Richárd Márk, Dávida Márton, Jobbágy Elmira, Czepek Hanna, Osztovits Márton,
Tomba Botond és az OPERA Gyermekkara / OPERA Children's Chorus

Ahhoz, hogy a mai adottságoknak és a rendezői elképzelésnek megfelelően meg tudjon szólalni a mű – pontosabban a két mű, szükség volt némi ráncfelvarrásra és áthangszerelésre. Ezt **Andorka Márton** zeneszerző, az OPERA sűgője tette meg, aki így számol be a zenéről és a munkájáról:

„Ádám Jenő zenéjéből egyértelműen kitűnik, hogy Kodály Zoltán és Bartók Béla kortársa volt. Számos ismerős harmóniai fordulat fedezhető fel a muzsikájában, miközben a ma Hollywoodból ismert effektekre és korát meghaladó modern, ugyanakkor meseszerű hangzásokra is fel lehet figyelni. Ezek persze eredetileg leginkább Rimszkij-Korszakov, Stravinsky és a Csajkovszkij-balettek által váltak ismertté – úgy lettek aztán „hollywoodiasak”. Ádám zenéje eklektikus, de mégis koherens; magyaros hatások és játékoság árad belőle.

Fontos része volt ennek az izgalmas munkának, hogy magát az Ádám Jenő-kéziratot, mellyel az 1931-es keletkezése és előadása óta senki nem foglalkozott, rekonstruálni és digitalizálni kellett. Ezt követte egy komolyabb hangszerelési folyamat: a kisebb, Kocsár-féle zenekari felálláshoz igazítottuk az Ádám Jenő-darabot, hogy arányos legyen. Mivel bizonyos részek húzásra kerültek az Ádám-darabban, a fennmaradókat zenei átkötésekkel kellett összefűzni.

Kocsár Miklós gyerekkari műveiből álló karácsonyi dalciklusa esetében szintén a hangszerelést kellett igazítani, hogy egységesebb legyen Ádám Jenőével. Így például itt egy helyett két trombita fog megszólalni, került bele oboa, zongora, hárfa, Glockenspiel, cseleszta és xilofon.”

ÁDÁM JENŐ: Amikor az Esthajnalcsillag már feljött, akkor került sor a karácsonyi vacsora elfogyasztására. Ezt sok ház udvarában a gazda puskalövése előzte meg a gonosz lélek elriasztására.

A gazdasszony mindent előre kikészített az asztalra, mert a vacsorát végig felállás nélkül kellett elfogyasztani. Imádkoztak, majd első fogásként mézbe mártott fokhagymát, diót ettek. A fokhagyma elűzte az ártó szellemeket; a dió az egészséget, a méz az élet édességét jelképezte. A karácsonyi asztal elképzelhetetlen volt a húsmentes bableves, a hal, a beigli és a mák nélkül, mert ez utóbbi ezer áldást jelent a család apraja-nagyjának.

Vacsora után a gazdasszony kezébe vett egy szép, piros almát, és annyi szeletre vágta, ahányan ültek az asztalnál, mondván: amilyen kerek az alma, olyan kerek, összetartó legyen a család a következő esztendőben. Hanem azt tudjátok-e, hogy hívták a székelyeknél a mákkal megszórt vagy a szilvalébe mártott kalácsot?

Részlet az előadásból

„Az OPERA Gyermekkarának kilencven tagja – és minden korosztálya 6 évestől 19 évesig részt vesz az előadásban, amit nagyon szívmelengető látni. Az ebben a produkcióban megkívánt szerep egészen más, mint amit a gyerekek egy-egy opera gyermekkari tételeinek éneklésekor megszokhattak. Ez nem egy *Carmen*, *Bohémélet* vagy *Turandot*, hiszen itt övéké a főszerep, és főleg a Kocsár-mű által nagyon komoly, többszólamú énekelnivalójuk van. Öröm volt figyelni a legifjabbakat, hogy élvezik a betanulási folyamatot, látni, ahogy fejlődnek” – nyilatkozta **Hajzer Nikolett**, a Gyermekkar vezetője, a produkció karmestere.

A zeneszerzőkről

Ádám Jenő 1896-ban született. Zenei pályája nehezen indult. Kottát írni – saját bevallása szerint – külső segítség nélkül tanult meg tízéves korában, első hangszeres tanulmányaira pedig csak akkor kerülhetett sor, amikor már a Budai Tanítóképző Intézet diákja volt. Tanítói oklevelét 1915-ben szerezte meg. Ekkor néptanítói állást vállalt, és mellette beiratkozott a Zeneakadémia zeneszerzés szakára. Terveit azonban derékba törte az első világháború: 1916-ban orosz hadifogságba esett, és Szibériába került. A túlélés egyetlen eszköze lényegében a zene maradt számára: kórust és zenekart szervezett a fogolytáborban, majd pedig az 1917-es forradalmak utáni, polgárháború sújtotta Oroszországon át hazafelé igyekezve mozikban zongorázott, színházi mindeneként dolgozott, sőt egy zeneiskolát is létrehozott. Budapestre csak a háború befejeztével, 1920 őszén sikerült visszajutnia. Hazaérkezve külön engedéllyel másfél év alatt elvégezte a hivatalosan négyéves képzést nyújtó polgári iskolai tanítóképzőt. Kőbányán kapott állást, ahol magyart, történelmet, német nyelvet és földrajzot tanított. Csak ekkor, amikor sorsa már valamelyest rendeződött, gondolhatott újra zeneakadémiai tanulmányokra. 1921 novemberében jelentkezett [...] Kodálynál, aki föl is vette zeneszerzés szakos hallgatói közé. Kodály kemény iskolája és a zenei műveltség általánosságá tételének szükségességéről vallott eszméi életre szóló hatást gyakoroltak Ádám Jenőre. [...] 1925-ben megkapta zeneakadémiai diplomáját. Nem sokkal ezután kezdődött oratórium-karmesteri pályafutása: 1929-ben a Budapesti Ének- és Zenekar Egyesület korrepetitoraként be kellett ugrania Haydn *Évszakok* című oratóriumának előadásán az egyesület karmestere, Lichtenberg Emil helyett. Ez után az esemény után éveken keresztül számos oratóriumot vezényelt nagy sikerrel, 1933-ban karmesteri diplomát szerzett Felix Weingartnernél. Eközben folyamatosan komponált (*Magyar karácsony* című operáját 1931-ben mutatta be az Operaház), és – elsősorban a húszas évek végén – népdalgyűjtő körutakra is járt. Mindemellett Hubay Jenő főigazgató meghívta a Zeneművészeti Főiskola tanárának az 1930/31-es tanévtől kezdődően. Eleinte csak az intézmény kórusát vezette, de később, egészen 1959-ben történt nyugdíjazásáig tanított szolfézst, kargyakorlatot, népzénet, énekgyakorlatot, énekes szerepgyakorlatot, dalirodalom-ismeretet, énektanítási módszertant, és az ő feladata volt a Tanterv és útmutatás elnevezésű tárgy ismertetése is. Valamennyi kollégája közül alighanem ő ismerte a legalaposabban az énektanítási módszertanát. Egészen fiatal korától foglalkoztatta a zeneoktatás hatékonnyá tételének kérdése, amely – nagymértékben Kodály hatására – összekapcsolódott tudatában a magyar népzene széles körű megismertetésének szükségességével is. Az 1930-as években megalakult Magyar Énektanítók Országos Egyesülete őt választotta elnökének. E téren is rendkívül tevékeny volt: tanfolyamokat és előadásokat tartott tanítók számára a relatív szolmizációs rendszer segítségével történő kottaolvasás tanításának módszeréről, amellyel ő egy saarbrückeni zenepedagógiai kongresszuson ismerkedett meg 1933-ban.

Tanka Natália, Turi Johanna, Turi Brigitta, Gálbory Kira Zsuzsanna, Balogh Ágnes, Csányi Panna, Bede Zsófia Dóra,
Kovács Boróka Emese, Sebestyén Szilárd, Takács Fülöp, Tanka Dániel és az OPERA Gyermekkara / OPERA Children's Chorus

Kapcsolata Kodállal diákévei után sem szűnt meg, sőt, valójában még szorosabbá vált, amikor már kollégákként fáradoztak ugyanannak a zeneoktatási-népművelési elképzelésnek a megvalósításán. Lényegében ennek köszönhető, hogy Ádám előadásokon ismertetett módszeréből végül részletesen kidolgozott módszertan lett, mivel Kodály volt az, aki egyre türelmetlenebbül sürgette ezt a munkát. Végül 1943-ban jelent meg *Módszeres énektanítás* címmel, és világszerte Kodály-módszer néven terjedt el.

Ádám Jenő tanári, karmesteri, zeneszerzői, népdalgyűjtői munkája mellett arra is szakított időt, hogy népművelői tevékenységét, amelyben Kodály egyik leghűségesebb és legkitartóbb tanítványának bizonyult, rádió-előadások formájában folytassa. Zeneakadémiai nyugdíjazása után figyelme egyre nagyobb mértékben fordult az amerikai kontinensen élő magyarok kulturális támogatása felé. Egészen utolsó éveit fáradhatatlanul dolgozott a kodályi elképzelés megvalósításán. 1982-ben hunyt el, abban az évben, amelyben mestere születésének 100. évfordulóját ünnepelte a zenei világ.¹

Kocsár Miklós (1933–2019) gyermekkorában kezdett zongorázni, de rendszeres zenei tanulmányokat csak később, a Debreceni Konzervatóriumban folytatott Szabó Emil növendékéként. 1954 és 1959 között a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés szakán tanult Farkas Ferenc osztályában. 1963-tól rövid ideig a Zeneműkiadó szerkesztője, majd az év őszétől 1972-ig a Madách Színház zenei vezetője, karmestere. 1972-től zeneszerzést tanít a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában. 1974-től 1983-ig a Magyar Rádió népzenei rovatának vezetője, majd 1995-ig a Zenei Főosztály helyettes vezetője. Gazdag zeneszerzői munkásságában kamarazenei, zenekari és versenyművei mellett jelentős helyet foglalnak el a vokális kompozíciók: dalok, kórusok, kantáták, oratóriumok. Műveinek sajátos stílusjegye a szép hangzásra való törekvés és a szigorú formai arányok igénye.

Művei között találhatóak zenekari, verseny-, kamara- és vokális művek, valamint számtalan dal Petőfi Sándor, József Attila, Tóth Árpád, Radnóti Miklós, Kassák Lajos, Weöres Sándor, Szécsi Margit, Kányádi Sándor és Federico García Lorca verseire. Kocsár Miklós életművének szám szerint is legjelentősebb részét a különböző műfajú, nyelvű és előadó-együttesre írt kórusművek alkotják. A kórusok kimagasló hazai népszerűségét követően a nemzetközi kóruséletben elért sikerek hozták meg számára a világhírt. Kocsár egyéni hangvételű zenei nyelvén alapuló vokális stílusa, amely alapvetően a 20. század hetvenes éveiben alakult ki, újabb és újabb remekművek komponálását eredményezte. A kórusművek ilyen tekintélyes száma – több mint száz önálló tétel vagy sorozat – mindenképpen figyelemreméltó egy olyan hangszeres indítatású komponistától, akinek zenei neveltetésében a kórusnak nem volt

¹ Nagy tanárok, híres tanítványok: 125 éves a Zeneakadémia / szerk. Gábor Ágnes és Szirányi Gábor., Bp., Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2000. és Székely Miklós, *Ádám Jenő élete és munkássága*, Bp., Püski, 2000.

meghatározó szerepe. Ennek a termékenységnek táptalaja a magyar amatőr kóruséletnek a múlt század hatvanas éveitől felvirágzó korszaka, amelynek kiemelkedő együttesei és szaporodó rendezvényei újabb és újabb műveket igényelnek az egyre népszerűbbé váló zeneszerzőtől. Minden más értékelésnél hitelesebb Szokolay Sándor zeneszerzőtárs méltatása, aki már 1994-ben így írt róla: „... túlzás nélkül állíthatom, hogy Kocsár Miklós a jelenleg élő legnagyobb, legsikeresebb és legkedveltebb kórusszerzőnk.”

A 2000-es években keletkezett Kocsár-művek között a hangszeres művek kisebbségében vannak az opusok száma és műfaji változatosság tekintetében is. Három zenekari műve közül az egyik az *Ó gyönyörű szép titokzatos éj* című karácsonyi kórusorozatának szimfonikus zenekari kísérete.²

Néhány gyöngyszem a korabeli sajtóból

Az 1923-ban írt *Ez a mi földünk* című daljáték után – követve Kodály színpadi műveit –, Tüdös Klára szövegíró felkérésére, akit Radnai Miklós, az Operaház akkori igazgatója küldött Ádám Jenőhöz, a fiatal komponista egy hónap alatt megírja a *Magyar karácsony* című művet, mely a magyar népdalt viszi az Operaház színpadára. A színpadi történet igen egyszerű, írja Ádám: „Egy család ünnepre készülődése karácsony napján, régi népszokások, betlehemi járás, regölés, kántálás, rigmusok és dalok.” A művet maga tanítja be a teljes együttesnek – zenekar, énekkar, gyermekkar –, és vezényli nyolc alkalommal. [...] Ádám Jenő muzsikája szintén folklorisztikus, de túl modern. Az előadást Szemere Árpád rendezte nagyszerű művészi megérzéssel és anyagismerettel. A főszerepeket Székely Mihály, Laurisín Lajos, Basilides Mária, Gere Lola, Orosz Júlia, Toronyi Gyula éneklék, a szép díszleteket Ifj. Oláh Gusztáv tervezte.

Képes Krónika, 1932./1, 29.

[...] A *Magyar karácsony* semmi irredenta gondolatot nem takar, amint arra a címéből következtetni lehetne, hanem egy kis faluban az évszázados szokások alapján élő karácsonyi vidámságokat foglalja keretbe. [...] A daljáték végén nyíltzínű változás van, alig kétperces hangulatos befejezés.

² Kocsár Miklós / Gerencsér Rita, Ordasi Péter; szerk.: Berlász Melinda., 2., bőv. kiad., Bp., BMC, cop. 2023.

Látjuk, amikor a falu népe énekelve ballag az éjféli misére, a kis dombon álló templomocskába. A *Magyar karácsony* amennyire kicsinek látszó feladatot ró a rövidségével, primitív cselekményével a rendezőre, éppen annyira aprólékos, minden részletre kiterjedő gondos munkát jelent. Szemere Árpád főrendező törekvése elsősorban, hogy a színpadon megelevenedő magyar falusi életet, ősi népszokásokat minél természetesebben, népies karakterizálással jelenítse meg, messze eltávolítva az operai színjátszás stílusformáitól. Ádám Jenő daljátéka finom művű, cizellált rendezői munka ékkövére pályázik, a muzsikával együtt haladó színpadi mozgást követeli meg.

Új Nemzedék, 1931. dec. 17.

Felelős kiadó: Dr. Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház főigazgatója
A műsorlapot szerkesztette: Mátrai Diána Eszter
Fotók: Nagy Attila
Képszerkesztő: Iványi Jozefa
Megjelent 2024-ben

Kriston Andor, Szabó Veronika, Jobbágy Lorina, Forrai Zsófia Anna

---

STRATÉGIAI PARTNEREK
STRATEGIC PARTNERS

ARANY FOKOZATÚ TÁMOGATÓK
GOLD LEVEL SPONSORS

BOSCH

rexroth
A Bosch Company

DR. FEITH ZOLTÁN

